

Täysistunto 31.1.2019

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan huone

Osallistajat

Jäsenet: pj. Aila Paloniemi (kesk), vpj. Hanna Sarkkinen (vas, lähti klo 10.30), Anders Adlercreutz (Rkp, lähti klo 10.05), Jussi Pakkasvirta (UniPID), Elina Korhonen (Naiset ja tytöt – painopiste), Antero Laukkanen (kd, lähti klo 9.50), Helena Laukko (Naiset ja tytöt –painopiste, vara), Miikka Niskanen (UM kumppanuusjärjestöt), Timo Palander (SY), Jannika Ranta (EK), Juha Ruippo (MTK)

Asiantuntijajäsenet: Katja Ahlfors (UM), Zabrina Holmström (OKM), Ulriikka Johansson (SM), Elina Kalkku (UM), Tita Korvenoja (YM), Annika Lindblom (Keke-toimikunta), Maria Suoheimo (SPR), Sami Pirkkala (VNK), Riitta Oksanen (UM), Marjukka Mähönen (MMM), Janne Ronkainen (SASK), Juha Savolainen (UM), Anu Saxén (UM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Anne af Ursin (VM), Anna Ylöstalo (TEM vara)

Muut: Max von Bonsdorff (UM), Maria Kurikkala (UM)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasti kokouksen klo 9.05.

2. Pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin täysistunnon pöytäkirja 15.11.2018.

3. Suomen verotus ja kehitys -toimintaohjelma 2016-2019: tilannekatsaus ja keskustelu jatkosta

Kehityspoliittinen toimikunta on ollut aktiivisesti mukana Suomen verotus ja kehitys –toimintaohjelman laadinnassa ja käynnistämisessä vuonna 2016. Täysistunnon aluksi saatiin tilannekatsaus verotus ja kehitys –toimintaohjelman toimeenpanosta, tuloksista ja jatkopainotuksista. Toimintaohjelma perustuu Kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteille, joiden saavuttamiseen tarvitaan kehitysyhteistyövarojen lisäksi myös muita rahoituslähteitä, kuten kehitysmaiden kotimaista rahoitusta. Tilannekatsauksessa kuultiin, miten Suomi on onnistunut edistämään toimintaohjelman tavoitteita, ja onko Suomi edennyt *Addis Tax Initiativessä* annetussa sitoumuksessa kaksinkertaistaa vuoteen 2020 mennessä rahoituksensa kehitysmaiden veronkeruuta tukeville toimille.

Yksikönpäällikkö Max Von Bonsdorff, UM:n kehitysrahoituksen ja yksityissektorin yksiköstä avasi aiheen ja vastuuvirkamies Maria Kurikkala, UM:n kehitysrahoituksen ja yksityissektorin yksiköstä alusti aiheesta. Teema on yksi hallituksen keskeisistä teemoista ja syksyllä 2016 ministeri hyväksyi ohjelman. KPT on myös käsitellyt sitä arvioreportissaan 2017. Tarkoituksena on kertoa, miten ohjelma edennyt, mitä ohjelman toimeenpanemiseksi on tehty ja mitä jatkossa tullaan tekemään. Yleisesti voidaan todeta, että ohjelman tavoitteet ovat laajoja. Tavoite 1: Kansainvälisellä yhteistyöllä on aikaansaatu ja toimeenpantu uudistettuja kansainvälisiä verosääntöjä mm. yritysten maakohtaisen veroraportoinnin vakiinnuttamiseksi sekä veronkierron ja korruption vähentämiseksi.

Tavoite 2: Kehitysmaiden verotuskyky on vahvistunut: verohallintoja sekä muita valtion varojen käyttöön ja valvontaan liittyviä instituutioita on kehitetty ja uudistettu (mm. parlamentti, tullit, oikeuslaitos, valtion varojenkäytön valvontaelimet).

Tavoite 3: Kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien tietous verotuksen ja julkisten palveluiden kytköksestä on lisääntynyt sekä kyky vaatia tilivelvollisuutta hallituksilta verotulojen lisäämiseksi ja käyttämiseksi julkisiin palveluihin on vahvistunut.

Tavoite 4: Käytössä on luotettavaa tutkimustietoa ja analyysiä laittomista rahavirroista ja ratkaisusta niiden hillitsemiseksi sekä tietoa verotuskyvyn vahvistamistoimien vaikuttavuudesta.

Saavutuksia: Suomi ollut mukana edistämässä kansainvälisiä verosääntöjä erityisesti OECD:ssa (mm. automaattinen tietojenvaihto, BEPS-suositukset, inclusive framework). Suomi on myös rakentanut useita strategisesti järkeviä kumppanuuksia, kuten OECD BEPS & Tax Inspectors Without Borders, African Tax Administration Forum (ATAF), UNU Wider, Oxfam jne. Suomen verohallinnon osaamista on myös viety kehitysmaiden käyttöön.

Haasteet: Suomen toimintaan liittyviä haasteita ovat mm. toimintaohjelman tavoitteiden laajuus verrattuna Suomen resursseihin. Tilanne vaatii jatkuvaa priorisointia. Tarkempien tavoitteiden ja indikaattoreiden puuttuminen vaikeuttaa tulosten mittaamista.

Kansainvälisellä tasolla haasteita on ollut mm. siinä, että kansainvälisissä verosäännöissä on saavutettu merkittävää edistystä, mutta aukkoja riittää vielä paikattavaksi. Lisäksi kehitysmaiden osallistuminen ja mahdollisuudet hyödyntää kansainvälistä yhteistyötä (mm. automaattista tietojenvaihtoa ja Inclusive Framework:ia) ovat vielä riittämättömällä tasolla.

Suomi teki Addis Abebassa sitoumuksen kasvattaa verotustukensa kaksinkertaiseksi vuoteen 2020 mennessä. 2017 ja 2018 lukuja tarkastetaan parhaillaan, ja voidaan todeta, että summa on tippunut, koska kehitysyhteistyön rahoitukseen kohdistui suuret leikkaukset hallituskauden alussa. Vuosien 2019 ja 2020 tilanne näyttää paremmalta, mutta summat eivät edelleenkään ole aivan tavoitteessa, mutta lähestytään kuitenkin tavoitetasoa.

Addis Tax Initiative (ATI) -rahoitussitoumuksen saavuttaminen: tuen nousu vähintään 8,6 MEUR vuonna 2020. Vaikuttamistavoitteet ja rahoitus tuodaan vahvemmin yhteen. Tavoitteita ja hankkeita fokusoidaan vahvemmin toimiin, joilla on pitkän tähtäimen relevanssia, mutta myös lyhyemmän aikavälin tuloksia kehitysmaiden veronkeruussa. Lisäksi tulee olemaan entistä vahvempi fokus Afrikkaan sekä vaikuttamistyössä että hankkeissa. Suomella on myös EITI (Extractive Industries Transparency Initiative) -johtokuntajäsenyys.

Keskustelussa todettiin, että on harmillista, että Suomen toimintaohjelman tuki on vielä kaukana tavoitetilasta. Mittaamisen ongelmat eivät saa olla syy tekemättä tärkeää työtä ja vaikuttavuus on tämän kaltaisessa työssä hyvää. On myös tärkeää, että kohdemailla on kysyntää hankkeille. Kysyttiin, miten Verohallinto on sitoutunut työhön, koska asiantuntijuutta on tärkeää siirtää kehitysmaihiin. Lisäksi tiedusteltiin ulkoministeriön ja verohallinnon välisestä yhteistyöstä sekä sitä, miten korruption vastainen työ on hankkeissa/rahoituksessa mukana. Kysyttiin myös ulkoministeriön ja valtiovarainministeriön globaalista vaikuttamissuunnitelmasta. Kysyttiin myös monikansallisiin yrityksiin liittyvästä raportoinnista verotuksen ja pääomapaon osalta sekä todettiin, että verohallintojen tuki tulisi liittää exit-strategioihin, kun vetäydytään jostain maasta. Pyydettiin myös *Domestic Resource Mobilization DRM-koodin* selventämistä, sekä kertomaan vapaatuotantoaluiden verovaikutuksista (export processing zones, EPZs).

Maria Kurikkala/UM kertoi, että kehitysmaiden omistajuus on a ja o. ja Suomi tekee töitä tämän eteen. Esimerkiksi Tansaniassa Suomi tuki pitkään varainhallintapuolta, jossa Tansanian verohallinto oli tukea pyytävä puoli. Hanke on käynnissä Suomen verohallinnon kanssa ja sitä laajennetaan, jos se toimii hyvin. Rahoituskriteeristön selkeytyksestä UM totesi, ettei DAC:ssa ole ollut aina olemassa

DRM-koodia. Sen tulo on helpottanut mittaamista. Hankkeet, jotka alkaneet ennen sen käyttöönottoa, ei ole raportoitu sen mukaisesti. Laillisen ja laittoman pääomapaon osalta on tuettu tutkimusta (Global Financial Integrity). Rahoitustasoista UM totesi vielä, että on valitettavaa, että taso on ollut matala ohjelman alkuvuosina, mutta suunnitteluluvut ovat vahvasti nousussa. DRM (domestic revenue mobilisation) kotimaisen rahoituksen kerääminen/mobilisointi, kattaa kaikki tulot, ei pelkkää verotusta. Keskitulon maiden mukaantulo tärkeää. LDC-maiden mukanaolo tärkeää, koska kärsivät pääomapaosta eniten ja niiden rakenteet ovat heikot. Asia on paljon esillä kansainvälisillä areenoilla ja Atafin (African Tax Administration Forum) piirissä siitä puhutaan paljon. Afrikassa ei yleisesti ottaen ole halua nostaa veroja, koska ihmiset eivät näe linkkiä verovaroin tuotettuihin palveluihin. Tämä on tiedostettu verohallinnoissa. Suomi keskittyy siihen, että verojen maksaminen olisi helppoa (digipalvelut, ym). Myös asian nosto poliittiselle tasolle on tärkeää.

Export Processing Zones osalta UM totesi, että politiikkakoherenssi on kehitysmaissa suuri ongelma. Paikallinen verohallinto ei voi välttämättä päättää, saako yritys veroalennuksen vai ei. Esimerkiksi Ugandassa on meneillään oikeusjuttu tästä. Asia on hankala, koska ministeriöt eivät puhu keskenään, eikä käytetä kokonaisharkintaa. Asia on kansainvälisellä agendalla.

4. Suomen kehityspolitiikan tila 2019 Kehityspolitiikan hallituskaudet ylittävä perusta: ”lähetekeskustelu” raportin viimeistelyyn

Suomen kehityspolitiikan tila 2019 – raportin valmistelu kehityspolitiikan hallituskaudet ylittävästä perustasta etenee aikataulussa. Se hyväksytään maaliskuun täysistunnossa 14.3. kommentointikierrosten (alustavasti 11.2. – 18.2. ja 26.2.-5.3.) jälkeen ja julkaistaan toukokuun alussa. Tavoitteena on, että raportti palvelee seuraavan hallituskauden kehityspolitiikan laadintaa ja esittää sille konkreettisen, Agenda2030 mukaisen hallituskaudet ylittävän mallin. Kuten KPT:n edellisissä istunnoissa on sovittu, tammikuun täysistunto evästää raportin laatijoita sen viimeistelyssä ja toimii ”lähetekeskusteluna” KPT:n kannanmuodostukselle.

Pääsihteeri esitteli arvioreportin perusidean: Suomi tarvitsee pitkän aikavälin mallin, kestävä kehitys edellyttää tätä meiltä. Tämä koskee myös kehityspolitiikkaa. Hallituskausittain laadittavat irralliset linjaukset eivät enää vastaa tarkoitustaan. Tältä pohjalta esitetään malli hallituskaudet ylittävälle kehityspolitiikalle. Mallissa on kolme osaa 1. hallituskaudet ylittävä osa (mm. päälinjat ja rahoitus), 2. hallituskausittain päivitettävä strategia (muutostarpeet), 3. hallintomalli (tulospurustaisuus).

Keskustelussa todettiin, että raportin suunta ja yleiskuva on hyvä. Vertailukohta ilmastopolitiikkaan, jossa on ilmastolaki, joka luo kehikon ilmastopolitiikalle. Sen puitteissa tehdään strategia (ylihallituskautinen) ja keskipitkän aikavälin ohjelma (hallituskauden sisällä). Tämä osoittaa, että tällainen malli on mahdollinen tehdä.

Todettiin myös, että kehityspolitiikka kärsii jatkuvista vaalikausittaista muutoksista. Uskottavuus vaatii ylihallituskauttaisuutta. Pyydettiin muotoilemaan tekstin ”pirulliset ongelmat” muotoon ”viheviä ongelmat”. Ulkoministeriö totesi, että käytännössä ei ole mahdollista tehdä kehitysyhteistyössä suuria muutoksia, koska rahat on sidottu kiinni. Muutoksia voidaan tehdä lähinnä multiohjelmassa. Päivitettävä strategia on hyvä idea, koska on oltava demokraattisesti uskottava ja myös maailman muutokset tulee pystyä ottamaan huomioon. UM on pohtinut, että olisi parasta tuoda yhteen papeeriin sekä pitkä että lyhyt linja. Sisällöltään pitkä linja pitäisi sisällään Agenda2030:n ja mm. tasa-arvon, sananvapauden, kestävä luonnonvarahallinnan. Peruseriaatteina olisivat köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeusperustaisuus. Läpileikkaavina teemoina ilmasto, tasa-arvo, syrjimättömyys. Nykyisiä painopisteitä kannattaa harkita pysyviksi. Resurssien osalta 0,7 ja 0,2 - tavoitteeksi. Rahoituksen lisäksi tuloksellisuus, avoimuus, johdonmukaisuus ja yksinkertaiset toimin-

tatavat. Kehityspoliittinen selonteko on ollut yksi tapa ratkaista jatkumo-ongelma. Tavoitteena on, että jatkossa kunkin hallituskauden alussa annetaan selonteko, josta eduskunta keskustelee ja hyväksyy. Hallituskauden lopussa tehdään tulosraportti. Nykyisen selonteon sisään on jo uitettu arvopohjaa. UM:lle olisi tärkeää, että KPT kiinnittäisi huomiota myös ministeriön pieneen henkilöstömäärään. Tämän lisäksi tulisi pyrkiä yksinkertaisuuteen. Esim. evaluaatiot ovat nykyään liian teoreettisia ja pitkiä. Myös itse kehityspoliittinen selonteko tulisi kirjoittaa selkokielellä, muutamat, tarpeelliset, yksinkertaiset ohjeet tulee olla olemassa sen ohella.

Keskustelussa toivottiin myös, että painopisteissä tulisi enemmän esille luonnon diversiteettikato, kestävä käyttö sekä ilmastoasiat, erityisesti sopeuttamiseen tähtäävät toimet.

Pidettiin myös tärkeänä, että Agenda2030 toimii raportin viitekehyksenä. Hallinnon yksinkertaistus on niin ikään tärkeää, samoin kuin selkokielineen, konkreettinen ylihallituskauden ohjelma. Raporttiin tarvitaan vielä selkeytystä prosessista, miten tehdään hallituskaudet ylittävä kehityspoliittikan osa ja mitkä ovat sen tavoitteet. Pyydettiin myös tarkempia perusteluja sille, miksi kehitysyhteistyötä säätelevä laki ei ole kannatettava vaihtoehto. Esille tuotiin myös se, että seuranta on ollut ongelmallista, koska maa- ja järjestöstrategiat eivät ole avoimia.

Pääsihteeri totesi, että ylihallituskauden mallin pohjana ovat nykyiset painopisteet. Prosessi tullaan kirjoittamaan auki tekstiin. Kehitysyhteistyölaki on ollut keskustelussa mukana yhtenä vaihtoehtona pitkään ja KPT on teettänyt tutkimuksen aiheesta. KPT:n jäsenet päättävät ehdotetaanko lakia ratkaisuna pitkän aikavälin mallille vai ei, samoin kuin esim. tulevan mallin painopisteet.

Aihioita, joita kaivattiin vielä tekstiin lisää olivat myös kulutus ja tutkimustiedon käyttö. Tietoperustaista johtamista toivottiin mukaan tekstiin.

Prosessista todettiin, että valmistelun tulee olla parlamentaarinen prosessi, koska sitoutuminen syntyy tätä kautta. Jokainen hallitus voi muuttaa kehityspoliittikan suuntaa, (vaikka olisi lakikin) erityisesti rahoituksen osalta. 100% sitovuutta ei ole missään vaihtoehdossa. Lainsäädäntöprosessia pidettiin myös työläänä eikä se välttämättä tuo lisäarvoa. Toivottiin myös, että raportin tekstissä selkeytetään KPT:n ja Kestävän kehityksen toimikunnan välistä työnjakoa. Samoin toivottiin selkeytystä kehitysyhteistyön ja –politiikan sekä Agenda2030:n välillä. Myös aikaperspektiivi tulisi olla kestävä kehityksen mukainen. Myös tavoitteisiin toivottiin selkeytystä ja avaamaan sitä, mitä ongelmia pyritään ratkaisemaan. Todettiin myös, että pitkän kehityspoliittisen linjan puutteesta kärsivät myös kumppanit. Myös luonnonvarojen kestävä käyttö, ilmastonmuutoksen torunta, luonnon monimuotoisuus nousivat esille kehityspoliittikan tavoitteista puhuttaessa. Instrumenttien osalta pidettiin tärkeänä kestävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Uusia instrumentteja tulisi myös harkita, esim. Ruotsin SIDA:lla, Tanskan DANIDA:lla on rahoitusinstrumentti, jolla kansalaisjärjestöt ja yritykset tuodaan yhteen. Kehitysyhteistyön ja –politiikan sekä humanitaarisen avun jatkumo on tärkeää järjestöille, jotka tulevat kommentoimaan asiaa vielä tekstiin. ”Haavoittuvat ihmisryhmät” on väljähtänyt käsite, eikä aina ole selvää, keitä tarkoitetaan. Se tulisi korvata esim. ”etniset, seksuaalivähemmistöt, eri tavoin vammaiset ihmiset”. Katsottiin myös, että kansainväliset ympäristösopimukset ja niiden toimeenpano sekä kehitysmaiden toimeenpanon tukeminen on jäänyt heikommalle. Niitä on rahoitettu kehitysyhteistyövaroin ja leikkaukset ovat syöneet tätä puolta. Toivottiin, että ilmastonmuutos ja biodiversiteetin turvaaminen nostetaan omaksi kohdaksi.

Kestävä kehityksen toimikunnan puolelta todettiin vielä, että yhteiskuntasitoumuksen toimeenpanoon voidaan ottaa myös kansainvälisiä sitoumuksia. KPT:lla ja Kestävän kehityksen toimikunnalla on 15.5. keskustelutilaisuus, jossa käsitellään aihetta.

5. Tiedoksi

- KPT:n tulevaisuus ja pysyvä mandaatti – tilanpäivitys. Puheenjohtaja kiitti ulkoministeriötä tuesta, jota vakinaistaminen on saanut ja kysyi millä aikataululla asian valmistelussa edetään

ja missä vaiheessa KPT otetaan mukaan prosessiin, kuten ministeri Virolainenkin on kehottanut.

Ulkoministeriön KEO-10 päällikkö Katja Ahlfors kertoi, että seuraavalla viikolla (8.2.2019) pidetään ministeriössä sisäinen kokous, jonka jälkeen on selkeämpi käsitys aikataulusta. Tavoitteena on, että toimikunnan toiminta olisi tarkoituksenmukaista. Vakinaistamisen muoto (asetus vai joku muu), vaikuttaa aikatauluun. Myös KPT:n budjetti ja henkilöstöhallinto liittyvät tähän. Lähtökohtainen tavoite on, että asia selvitetään tällä hallituskaudella. Katja Ahlfors tulee ottamaan kokouksessa esille KPT:n osallistumisen prosessiin.

Pääsihteeri muistutti, että tulevassa asetuksessa tai mandaatissa tulisi selvittää, onko KPT ulkoministeriön kumppani, asiakas vai isäntä. On erittäin tärkeää, että mahdolliselle asetukselle saadaan tarkoituksenmukainen sisältö ja siksi KPT:n tulisi olla mukana sen laadintaprosessissa. On myös selvennettävä ovatko sihteeristön työntekijät ulkoministeriön vai toimikunnan työntekijöitä.

- *KEO-10 on yhteydessä toimikuntaan 8.2. järjestettävän ulkoministeriön sisäisen kokouksen jälkeen ja kertoo aikataulusta sekä siitä, milloin KPT voi tulla mukaan mahdollisen asetuksen laadintaan.*
- UM:n KEPO-päivät 4. – 7.3.2019 Helsingissä. KPT:llä tulee olemaan ohjelmassa oma osuus.
 - *Ulkoministeriö palaa asiasta sihteeristölle.*

6. Muut tapahtumat

- TO 7.2.2019 klo 8.30 -10:00 Tervaleppä, työvaliokunta: *FCA Investments Oy* esittäytyy ja KPT:n hallitusohjelmaviestit.
- TO 7.2. 2019 klo 10:15-11:00 eurooppalaisten kansalaisjärjestöjen kattojärjestön Concord'in (*European Confederation of NGOs for Relief and Development*) uusi toiminnanjohtaja Tanya Cox tapaa KPT:tä.
- TO 7.2.2019, Säätytalo, Suomen "Kehitys ja koulutusvisio" julkaistaan UKKMi Virolaisen ja opetusministeri Grahn-Laasosen toimesta.
- TO 14.3.2019 klo 8:30-10:30 täysistunto, Suomen kehityspolitiikan tila 2019 raportin hyväksyminen.
- TO 25.4.2019 klo 8:30- 10:00 Työvaliokunta, KPT:n tulevaisuus, KPT:n esitys.
- TO 9.5.2019 klo 9:00-11:00 KPT:n arvioreportin julkaisutilaisuus, Pikkuparlamentti
- oppimisen kriisi kehitys ja koulutusvisio Säätytalo 7.2. to. ministeri Virolainen avaa.

7. Muut asiat

Ei muita asioita.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.03.